

Nr 49

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motion om tystnadsplikt för skolkuratorer.**Motionen**

1973: 1285 av herr Komstedt m. fl. (m, c, fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla att bestämmelser utfärdas innebärande tystnadsplikt för skolkuratorer.

Nuvarande förhållanden

Varken i skollagen eller i någon annan lag finns bestämmelser om tystnadsplikt för skolkuratorer inom det allmänna skolväsendet. Sådana bestämmelser finns inte heller i någon annan av Kungl. Maj:t utfärdad författning. För skolläkare och skolsköterskor däremot gäller särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser om tystnadsplikt.

Då sålunda juridiskt bindande bestämmelser saknas har skolöverstyrelsen utfärdat följande rekommendationer för skolpsykologer och skolkuratorer rörande diskretion beträffande elever och deras förhållanden.

När en elev självmant anförtror psykolog eller kurator något om sina personliga förhållanden, sker detta ofta i den föreställningen, att vederbörande har »tystnadsplikt». Den förtroendesituation, som därmed uppstår, bör i möjligaste mån respekteras och diskretionen brytas endast med elevens medgivande.

Som allmän princip bör gälla att den väg skall väljas, som innebär den bästa hjälpen för eleven. Den individuella vård- eller behandlings-synpunkten i detta begrepps vidaste bemärkelse bör vara avgörande. Om kontakt med föräldrar, med elevvårdande tjänsteman eller med myndighet bedöms såsom väsentlig för att hjälpa, bör i första hand eftersträvas att eleven själv etablerar eller medger denna kontakt. Med tålmod kan detta ofta åstadkommas.

De regler som gäller läkares och sjuksköterskas tystnadsplikt bör kunna tjäna som vägledning även för psykologer och kuratorer i skolan.

Sedermera har skolöverstyrelsen i en den 13 november 1970 daterad redogörelse för vad som gäller beträffande tystnadsplikt på skolområdet till förtydligande av nämnda rekommendationer framhållit att tystnadsplikt för skolpsykologer och skolkuratorer — trots avsaknaden av uttryckliga författningsbestämmelser på området — föreligger under samma förutsättningar och i samma utsträckning som i redogörelsen angivits för lärare inom det allmänna skolväsendet. Denna del av redogörelsen har följande lydelse:

Varken i skollagen eller i någon annan lag finns bestämmelser om tystnadsplikt för *lärare* inom *det allmänna skolväsendet* (jfr dock beträffande sarskolorna 58 § lagen 1967: 940 angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda). Sådana bestämmelser finns inte heller i någon annan av Kungl. Maj:t utfärdad författning. Vad nu sagts betyder dock inte att läraren skulle ha en obegränsad rätt att sprida upplysningar om verksamheten i skolan eller om elevernas personliga förhållanden.

Av allmänna rättsgrundsatser anses nämligen följa tystnadsplikt i vissa fall. Lärare är således skyldig att iaktta tystnad om *innhållet i hemlig handling* som han fått del av i tjänsten. Denna tystnadsplikt gäller såväl i fråga om uppgifter som läraren inhämtat genom att läsa handlingen som i fråga om uppgifter ur handlingen som läraren erhållit muntligen t. ex. från skolläkare eller personal hos barnavårdsnämnd. Vidare kan tystnadsplikt för lärare härledas ur tjänstens krav och hänsyn till enskilda intressen. Det torde sålunda inte vara förenligt med lärartjänstens beskaffenhet att lärare obehörigen för vidare upplysningar som han fått i förtroende av en elev eller hans föräldrar. Inte heller i övrigt torde upplysningar som lärare i tjänsten fått om elevs personliga förhållanden med hänsyn till lärartjänstens beskaffenhet obehörigen få spridas. Vilka krav på tystnad som kan ställas på lärare med hänsyn till lärartjänstens beskaffenhet får bedömas med ledning av bl. a. anvisningar som SÖ fastställt. Därvid bör främst beaktas vad SÖ anfört i Lgr 69, allmän del, s. 20.

Där anförs bl. a. följande: »En grundläggande förutsättning för en god och resultatrik samverkan är, att föräldrarna vid denna kontakt upplever, att läraren har barnets bästa för ögonen och att han ser som sin uppgift att stödja och hjälpa. Det faller sig då naturligt, att han för att kunna behandla och bemöta eleven på rätt sätt behöver upplysningar från hemmet och om hemmet. Skall föräldrarna meddela sina barns lärare något om de rent personliga förhållanden, under vilka barnet lever, krävs det emellertid, att de kan helt och fullt lita på att de meddelanden av denna art, som de lämnar, inte utan medgivande förs vidare av läraren. Genom en sådan diskretion bidrar denne till att skapa och vidmakthålla det förtroende, som måste finnas mellan hem och skola. Detta underbyggs också genom att kontakten med hemmen sker på ett taktfullt och omdömesgillt sätt från skolans sida.»

Motsvarande gäller enligt läroplanerna för gymnasiet och fackskolan.

Det kan vidare nämnas att för verksamheten i samarbetsnämnd vid skolenhet med gymnasium, fackskola och yrkesskola finns särskilda anvisningar (UFB 2 1970/71 s. 205). Däri anför SÖ bl. a.: »Samarbetsnämnden kan i vissa ärenden behöva ha tillgång till upplysningar om enskilds personliga förhållanden. Detta gäller i synnerhet i ärenden om förvisning eller avstängning av elev. För att nämnden skall kunna fullgöra sina åligganden på ett riktigt sätt krävs att upplysningar om personliga förhållanden, som kommer till nämndens kännedom, behandlas med största försiktighet och takt. Om så inte sker får man räkna med att nämnden inte kommer att få de upplysningar som behövs. Nämndens ledamöter och suppleanter skall därför inte yppa vad de i samband med handläggning i nämnden erfarit om enskilds personliga förhållanden i vidare mån än som är absolut nödvändigt för att skolan skall kunna fullgöra sina uppgifter. Härvid bör särskilt elevvårdens behov av upplysningar beaktas.»

Det bör understrykas att den tystnadsplikt som avses i det föregående innefattar endast ett förbud för lärare att *obehörigen* yppa vad han erfarit. Lärare bör alltså ha möjlighet att föra uppgiften vidare till rektor, studierektor och klassföreståndare. Han bör också få tala med annan lärare eller tjänsteman i skolan som behöver få del av uppgiften för att kunna utföra sina åligganden på ett korrekt sätt. Vidare får lärare anses ha rätt att konsultera kolleger, skolläkare, psykolog och kurator. Självklart är att han därvid skall iaktta stor försiktighet och endast lämna sådana upplysningar som är nödvändiga för att belysa det aktuella ärendet. Samtidigt bör läraren upplysa om behovet av att iaktta tystnad. Läraren bör vara särskilt försiktig med uppgifter som lämnats honom i förtroende av eleven eller hans föräldrar.

Vad nu sagts om möjlighet för lärare att föra viss uppgift vidare gäller också i fråga om vidareförande till annan myndighet än skolan, t. ex. barnavårdsnämnd.

Om lärare i allmän tjänst bryter mot tystnadsplikt som grundar sig på författning eller annan generell instruktion kan han dömas enligt 20 kap. 3 § brottsbalken för *brott mot tystnadsplikt*. Detsamma gäller om tystnadsplikten grundar sig på att innehållet i en allmän handling är hemligt. Åsidosätter en lärare i andra fall sin tystnadsplikt kan han dömas enligt 20 kap. 4 § brottsbalken för *tjänstefel* eller möjligen, undantagsvis, för brott mot tystnadsplikt. Medan det senare brottet förutsätter uppsåt kan ansvar för tjänstefel åläggas läraren även om han bara visat försummelse, oförstånd eller oskicklighet. Tjänstefel men inte brott mot tystnadsplikt kan också föranleda disciplinär bestraffning enligt statstjänstemannalagen (1965: 274) för lärare som är statstjänsteman eller enligt stadgan (1965: 602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl. för kommunalt anställda lärare.

Vad ovan sagts om lärares tystnadsplikt gäller i princip också beträffande tystnadsplikt för *skolledare*; dock att den som innehar eller uppehåller tjänst som skoldirektör, biträdande skoldirektör eller förste rektor inte kan bestraffas disciplinärt. Brott mot tystnadsplikt av sådan skolledare kan alltså endast beivras enligt 20 kap. 3 och 4 §§ brottsbalken.

Utskottet

Undantag från principen om allmänna handlingars offentlighet meddelas i den s. k. sekretesslagen, vilken sålunda avser endast handlingar. Några allmänna i lag eller annan författning givna föreskrifter om tystnadsplikt finns inte. Däremot återfinns bestämmelser om tystnadsplikt i åtskilliga specialförfattningar, dock inte beträffande skolkuratorer. Som framgår av det föregående har emellertid skolöverstyrelsen utfärdat vissa rekommendationer och anvisningar beträffande tystnadsplikt för skolkuratorer.

I motionen 1973: 1285 hävdas att en lag om tystnadsplikt för skolkuratorer skulle gagna förtroendet mellan elever och kuratorer högst avsevärt. Motionärerna yrkar att bestämmelser skall utfärdas om tystnadsplikt för skolkuratorer.

Utskottet anser att motionen behandlar en väsentlig fråga. Offentlig-

hets- och sekretesslagstiftningskommittén (OSK) har emellertid enligt vad utskottet inhämtat tagit upp denna fråga bland de spörsmål som måste lösas, varför något initiativ från riksdagens sida i ärendet inte synes påkallat. Utskottet avstyrker därför bifall till yrkandet i motionen 1973: 1285.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1973: 1285.

Stockholm den 20 november 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Larsson i Staffanstorp (c), Mårtensson (s), Jönsson i Arlov (s), Nordstrandh (m), Wiklund i Härnösand (s), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), herrar Johansson i Skärstad (c), Berndtson i Linköping (vpk), Stålhammar (fp), Nilsson i Norrköping (s) och Strindberg (m).